

پیشگفتار

در اکثر کشورهای جهان، صرف‌نظر از حیطه‌های حاکمیتی و تصدی‌گری، دولت‌ها به منظور تعیین جهت‌گیری‌های اقتصادی، اجتماعی یا فرهنگی جامعه، ناچار به مداخله در برخی امور و اتخاذ سیاست‌های خاص و استفاده از ابزارهای مناسب می‌باشند. این مداخله گاهی در راستای پیشبرد سیاست‌های اقتصادی مانند تشویق به تولید و مصرف محصولات داخلی یا صادرات بوده است و گاهی در حوزه سیاست‌های اجتماعی اعمال می‌شود که معمولاً با هدف تامین رفاه عمومی به طور اعم و حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر به طور اخص برقرار می‌شود. از این‌رو، دولت‌ها به منظور دستیابی به هدف‌های فوق، علاوه بر پرداختن به امور تأمین اجتماعی، از رویکردهای رفاه اجتماعی که یکی از آن‌ها سیاست پرداخت یارانه‌ها به اشکال مختلف است، بهره می‌گیرند.

یارانه‌ها، یکی از ابزارها و سیاست‌های بسیار مهم دولت‌ها بوده که برای حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان برقرار و اعمال می‌شود. از آنجا که پرداخت یارانه‌ها همواره هزینه سنگینی بر اقتصاد کشورها وارد می‌کند، از این‌رو دولت‌ها برای اعمال تخصیص عادلانه و بهینه منابع کشورها، ناگزیر به اجرای برنامه‌های هدفمندسازی یارانه‌ها و به دنبال آن اصلاح سیستم‌های اقتصادی و اجتماعی هستند.

در کشور ایران نیز، نظام هدفمند کردن یارانه‌ها یکی از مهمترین محورهای طرح تحول اقتصادی است و هدف اصلی آن اصلاح ساختارهای اقتصادی است تا تضمین‌کننده رشد اقتصادی پایدار برای همه نسل‌های کشور در حال و آینده باشد. یکی از راه‌های موفقیت طرح‌های مهم در هر کشوری دادن آگاهی عمومی پیرامون هدف‌ها، فایده‌ها و جزئیات همان طرح از روش‌های مختلف به همه گروه‌های مردم است. بدیهی است هر قدر آگاهی عمومی در زمینه طرح افزایش یابد، احتمال موفقیت آن نیز افزایش می‌یابد و این مهم مورد تاکید نظریه‌پردازان نیاز به کسب موفقیت، نیز بوده است. جامعه بزرگ آماري کارکنان دولت و گستردگی توزیع جغرافیایی آن در سطح کشور یکی از مهمترین گروه‌های هدف برای این آموزش عمومی است. از این‌رو مطالب این کتاب با هدف آشنایی کارکنان دولت جمهوری اسلامی و سایر علاقه‌مندان با عنوان «آشنایی با هدفمند کردن یارانه‌ها» در حد اطلاعات عمومی و مورد نیاز عام و اجرای یک دوره ۸ ساعته گردآوری و تنظیم شده است. بی‌شک علاقه‌مندان به داشتن آگاهی‌های بیشتر با مراجعه به منابع مندرج در انتهای این کتاب و سایر منابع مرتبط می‌توانند اطلاعات تخصصی‌تر را کسب نمایند. در تدوین مطالب کتاب، سعی بر آن بوده است که به سؤال‌های زیر پاسخ داده شود: تعاریف یارانه‌ها از دیدگاه‌های مختلف کدامند؟ پرداخت یارانه‌ها در جهان و ایران چه پیشینه تاریخی دارد؟ یارانه‌ها چند نوعند؟ محورهای تحول اقتصادی دولت کدامند؟ چرا یارانه‌ها هدفمند می‌شوند؟ دلایل و هدف‌های پرداخت یارانه‌ها کدامند؟ نظام فعلی پرداخت یارانه‌ها چه مشکلاتی دارد؟

اجرای طرح هدفمندسازی یارانه‌ها چه آثار، مزایا و هدف‌هایی را در پی دارد؟ چه ارتباطی بین هدفمند کردن یارانه‌ها و اصلاح الگوی مصرف وجود دارد؟

برای پوشش مطالب یاد شده، کتاب چهار فصل دارد. مجموعه فصل‌های چهارگانه چنان تدوین شده است که خواننده با مفاهیم، پیشینه و هدف‌های یارانه‌ها آشنا شود و سپس به هدفمندسازی یارانه‌ها و اجرای طرح پی ببرد. در ابتدای هر فصل، هدف‌های عملکردی بیان شده است و پس از آن مطالب فصل عرضه می‌شود. فصل‌های چهارگانه به شرح زیر تدوین شده است:

- در فصل اول، مفهوم یارانه‌ها از دیدگاه مختلف به تفصیل بیان می‌شود و پیشینه یارانه‌ها در جهان و ایران و انواع آن‌ها مورد بحث قرار می‌گیرند.
- در فصل دوم، ضمن تشریح برنامه‌های طرح تحول اقتصادی، به جهت‌گیری‌ها و فرآیند اجرای آن‌ها پرداخته می‌شود.
- در فصل سوم، مبانی قانونی، هدف‌ها و اقدام‌های دولت در نظام هدفمندسازی یارانه‌ها مورد بحث قرار می‌گیرد. برای این منظور، ابتدا مشکلات و دلایل هدفمندسازی یارانه‌ها مطرح و سپس به مبانی قانونی و هدف‌ها و اقدام‌های دولت اشاره می‌شود.
- در فصل چهارم؛ ضمن تشریح نحوه اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها، پیامدها و آثار آن بیان شده و نحوه ارتباط بین هدفمندسازی یارانه‌ها و اصلاح الگوی مصرف توضیح داده می‌شود.
- در پایان هر فصل، تعدادی پرسش چهارگزینه‌ای طراحی شده است تا خواننده با عنایت به هدف‌های آموزشی و پاسخ دادن به آن‌ها از میزان درک خود از مطالب آگاه شود.